

УДК 330.332.01

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ: СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ, ЧИННИКИ

О.В.Короткова, здобувач

Миколаївський державний аграрний університет

На основі аналізу думок вчених-економістів (як вітчизняних, так і зарубіжних) висвітлено сутність, значення і основні чинники сталого розвитку економіки. Наведено власну точку зору автора з цих питань.

В умовах загострення конкурентної боротьби на ринку продукції продовольчих підкомплексів АПК, особливо – у зв'язку з майбутнім інтегруванням України в ЄС та вступом до Світової Організації Торгівлі, різко зростає значення забезпечення ефективного сталого розвитку вітчизняних підприємств. Перехід АПК на модель сталого розвитку є важливою вимогою сьогодення. До того ж створення належних умов для досягнення сталого розвитку економіки – один з головних факторів забезпечення високого рівня життя людей.

Теоретичні засади сталого розвитку економіки в цілому та різноманітних господарських формувань досліджуються у наукових працях ряду вчених-економістів. З них насамперед слід назвати І.В.Беха, І.П.Бойко, В.І.Данилова-Данільяна, Л.М.Корсака, П.Д.Половинкіна, Д.В.Шияна, О.В.Шубравську. Проте деякі пов'язані з цією проблемою питання все ж залишаються невіршеними і не до кінця дослідженими. Метою даної статті є висвітлення основних наявних у наукових публікаціях підходів до сутності сталого розвитку, його значення та відмінностей від поняття „економічне зростання”, а також чинників, які впливають на нього.

Слід визнати, що в економічній літературі єдиного, загальноновизнаного тлумачення сталості розвитку поки що немає. Зокрема, І.В.Бехом [1] вона у широкому змісті трактується як підвищення ефективності інтенсифікації виробництва, якості одержаної продукції та вирішення соціально-економічних завдань. В.І.Данилов-Данільян пропонує наступне визна-

чення сталого розвитку: це такий розвиток суспільства, при якому не порушується його природна основа, утворювальні умови життя не обумовлюють деградації людини і соціально-деструктивні процеси не розвиваються до масштабів, які загрожують безпеці суспільства [3]. О.В.Шубравська під сталим економічним розвитком розуміє здатність галузі забезпечити власне зростання в умовах дотримання оптимальних пропорцій свого внутрішнього розвитку і збалансованості з розвитком взаємодіючих з нею систем (економічної, екологічної, соціальної) [9].

Говорячи про сталий розвиток аграрного виробництва, слід вказати, що у традиційному розмінні він асоціюється перш за все з нівелюванням різких коливань урожайності сільськогосподарських культур і валових зборів їх продукції залежно від погодних умов конкретних років. І.П.Бойко [2] сталість розвитку сільського господарства ототожнює з хиткістю урожаїв сільгоспкультур. П.Д.Половинкін [4] вважає, що не можна говорити про сталий розвиток, якщо темпи зміни попиту не є пропорційними темпам змін у потребах. За твердженням О.В.Шубравської та А.М.Корсака [9] сталий розвиток сільського господарства, по суті, означає такий його розвиток, за якого забезпечується певний, достатній для розширеного відтворення людського й виробничого потенціалів рівень доходів товаровиробників, у повному обсязі задовольняються потреби споживачів агропродовольчої продукції, а також дотримуються екологічні обмеження у здійсненні сільськогосподарської діяльності.

Стабільність виробництва є обов'язковою вимогою ефективного розвитку будь-якої галузі народного господарства, але, як справедливо вважає І.П.Бойко [2], особливо великим є значення цього фактору в сільському господарстві, що визначається трьома основними причинами: а) сільське господарство є головним виробником продукції харчування і будь-які перебої в його розвитку відчутно відображаються на рівні

життя народу; б) сільське господарство ведеться у практично неконтрольованих людиною умовах, тобто більше інших галузей підлягає нестабільності; в) однією з особливостей сільського господарства є те, що економічний процес в ньому тісно переплітається з біологічними процесами росту і розвитку живих організмів.

На нашу думку, під сталістю розвитку господарських формувань доцільно розуміти їх здатність до забезпечення економічного зростання за умови дотримання оптимальних пропорцій власного розвитку та тісної ув'язки з діяльністю інших партнерів по ринку. Сталий розвиток передбачає забезпечення стійкого, стабільного і водночас ефективного розвитку всіх структурних формувань АПК. Сталість розвитку, на наш погляд, можна розглядати як на загальнодержавному та регіональному рівнях, так і стосовно окремого підприємства, а також конкретної галузі підкомплексів АПК.

Стосовно поняття „економічне зростання” необхідно вказати, що загальновизнане його розуміння в літературі відсутнє. Зокрема, у навчальному посібнику „Основи економічної теорії” за редакцією В.О.Білика і П.Т.Саблука [6] економічне зростання, по суті, зводиться до збільшення реальних результатів економічної діяльності, які виражаються у приростах валового національного доходу або чистого національного продукту, визначаючи його двома взаємозв'язаними способами: збільшенням обсягу реального валового національного доходу чи чистого національного продукту протягом певного часу або приростом за той же період цих показників у розрахунку на душу населення. Автори підручника по основах економічної теорії [5] під економічним зростанням розуміють збільшення обсягів створених за визначений період товарів і послуг, яке прийнято вимірювати відносно попереднього періоду у відсотках або абсолютних величинах.

Деякі автори поняття економічного зростання зводять до збільшення обсягів виробництва і забезпечення його стабіль-

ності, що не зовсім правильно, оскільки зростання не може бути визнано економічним, якщо при цьому не відбувається підвищення ефективності діяльності господарських структур. Економічне зростання – це збільшення обсягів виробництва дешевої і високоякісної продукції, що користується попитом на ринку.

Як справедливо вважає Д.В.Шиян [8], при аналізі динамічних процесів слід відрізнити поняття сталості і стабільності. На його думку сталість економічного розвитку включає в себе проблеми росту, циклу, збереження навколишнього середовища, доступність природних ресурсів. Стабільність розвитку є складовою його сталості й характеризує темпи росту, є мірою варіації результатів виробництва в часі.

Значна частина вчених–економістів виділяє такі види сталості, як економічна та фінансова. При цьому перша з них (економічна) є узагальнюючою категорією, що відображає основні характеристики виробничо-фінансової діяльності підприємств. Вона охоплює практично всі фактори діяльності суб'єктів господарювання і передбачає такий стан використання ресурсів, який відповідає вимогам ринку та забезпечує ефективний розвиток підприємств. Її доцільно розглядати як форму виявлення закону підвищення ефективності виробництва. Фінансова ж сталість будь-якого підприємства відображає його ліквідність, платоспроможність, ділову активність та деякі інші характеристики його фінансово-господарської діяльності.

Основними чинниками сталого розвитку економіки АПК є конкурентоспроможність продукції і підприємств, кон'юнктура ринку, погодні умови кожного року, зміни у податковому законодавстві та кредитуванні, рівні доходів підприємств і покупців. Вихідним і найбільш вагомим фактором у сучасних умовах, коли наша країна активно готується до входження до складу світової співдружності, є підвищення рівня конкурен-

госпроможності вітчизняної продукції і підприємств. І це стосується не тільки зовнішнього, а й внутрішнього її ринків.

За визначенням Міжнародної організації „Європейський форум з проблем управління”, конкурентоспроможність – це реальна і потенційна можливість фірм в існуючих для них умовах проектування, виготовляти та реалізовувати товари, що за ціновими та не ціновими характеристиками є привабливішими для споживачів, ніж товари їхніх конкурентів [7].

Конкурентоспроможність має якісну і кількісну сторони. Перша з них включає в себе протистояння конкурентів, зіткнення і зближення їх економічних інтересів при відповідній рівновазі між попитом і пропозицією. При цьому економічна боротьба має постійний характер, оскільки інтереси конкурентів частіше перебувають в протиріччі, ніж в гармонії. У таких випадках кожний суб'єкт ринкових відносин об'єктивно орієнтується на вивчення складових ринку та тенденцій їх розвитку.

Забезпеченню належних рівнів сталості розвитку підприємств певною мірою сприяє інноваційний шлях, завдяки якому забезпечується оновлення техніки і технологій, розширення ринку збуту готової продукції, зростання і ефективне використання ресурсного потенціалу. Особливо це стосується до сільського господарства, в якому виробляється майже третина валового внутрішнього продукту країни, та розвитку сільських територій, де мешкає близько третини усього населення України.

Розроблювані підприємствами стратегії трансформації їх економік до ринкових умов повинні виходити не тільки з їх ресурсного потенціалу, а й ураховувати реальні конкретні можливості ефективного продажу своєї продукції та зміни у міжгосподарських зв'язках, що відбуваються під впливом глобалізації. Управлінські структури різних рівнів покликані сприяти усуненню всіляких бар'єрів розвитку бізнесу, що має конкурентні переваги.

Реалізація висвітлених вище напрямків забезпечення ста-
лості розвитку господарських формувань АПК сприятиме під-
вищенню ефективності функціонування останніх, а у підсум-
ку – підйому економіки країни в цілому, зміцненню добробуту
її населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех В.И. Садооборот в промышленных садах: проблемы и поиск их решения // Садоводство.-1986.-№4.С.14-17
2. Бойко И.П. Проблемы устойчивости сельскохозяйственного произ-
водства. – Ленинград: Л.Г.У,1986.-168с.
3. Данилов-Данильян В.И. Устойчивое развитие (теоретико-
методологический анализ) // Экономика и математические методы.-2003.-
№2.-С.123-133
4. Загайтов И.Б., Половинкин П.Д. Экономические проблемы повышения
устойчивости сельскохозяйственного производства. – М.: Экономика, 1984.-
240с.
5. Камаев В.Д., Семенов В.Ф., Сорокин Д.Е., Стерликов Ф.Ф. и др. Учеб-
ник по основам экономической теории (экономика). – М.: Владос, 1994.-
348с.
6. Основи економічної теорії: Навч. посібник / За ред. О.В. Білика, С.Т.
Саблука. – К.: Інститут аграрної економіки, 1999.-467с.
7. Сальдо В.В. Проблеми конкурентоспроможності національної еконо-
міки та перспективи вступу до СОТ // Вісник аграрної науки Причорномор'я.–
Вип. 3,т.2.-2007.-С.119-124
8. Шиян Д.В. Сталий розвиток сільського господарства: виникнення,
сутність і зміст // Економіка АПК. – 2006.-№5.-С.35-41
9. Шубравська, Корсак Л.М. Чинник та індикатори сталого розвитку
агро сфери // Економіка АПК.-2005.-№12.-С.15-20